

(Nukelta i 2 psl.)

Lietuva ir išeivija

(Atkelta iš 1 psl.)

tautos būties motyvai yra labai ryškūs, ir jie, man atrodo, charakterizuoja padėtį labai vaizdingai, kaip ji suprantama iš vidaus ir kokia ji iš tikrųjų yra.

Si marcinkevičiška resignacija tačiau nėra charakteringa visai tautai. Kunigų skaičius, pagal oficialius duomenis, mažesnis negu 700, bažnyčių be kunigų skaičius paaugo iki 144. Nors spirama prie sienos, Lietuvos Katalikų Bažnyčia ginasi ir kunigų, ir pasauliečių aukomis. Tai liudija ir net 13 metų periodiškai išėjanti Lietuvos Katalikų Bažnyčios *Kronika*, ir dešimtys tūkstančių maldininkų religinės šventovės, ir nesumažėjęs bažnyčių lankymas, nežūrint tokiam lankymui, asmeniškai gerovei pavojaus, daromo spaudimo. Tebeveikia pagrindinio teologinio studijų programa: valdžia žino 10 nelegalių, t. y. be valdžios leidimo įsventintų kunigų. Nėra mirusių nei protestantų religinės bendruomenės, nors, pvz., liuteronų kunigų skaičius proporcingai yra daug labiau sumažėjęs negu katalikų. Taipgi gyva nelegali opozicinė spauda, pasirodanti įvairiais leidiniais.

Politiniai pasikeitimai ir pažiūros į Lietuvą

Ar gali padėtis keistis, keičiantis sovietinei sistemai? Šiuo metu daug kalbama apie Sovietų Sąjungos vidinę evoliuciją, taikingą evoliuciją, kuri pakeisianti sistemos charakterį. Labiausiai populiaru yra nuomonė, kad sovietinė valdančioji nomenklatura, suskils tarp partokratų ir technokratų, ir sistemai nesugebant nugalėti ekonominių sunkumų, tas skilimas privės prie struktūrinio pasikeitimo ir sistemos sublimacijai ar visiškam sugriuvimui. Šiai tezei paremti tiek duomenų yra, bet nėra istorinio precedento. Rusija, kurios politinė kultūra dominuoja Sovietų Sąjungoje, niekad viena iš vidaus neevoluavo į liberalesnę sistemą, ir vien dėl vidaus sunkumų niekad nėra sugriuvusi. Kiekviena stipresnė reforma ar struktūrinis pasikeitimas Rusijoje atsitiko tik ryšium su nepasiekimais užsienio politikoje, kurių sistemos institucijos negalėjo pakelti ir su kuriais negalėjo apsi-

dirbti. Kartais tos dinamikos pavyzdžiu nurodomas postalinės sistemos suminkštėjimas, bet tasai suminkštėjimas nieko iš esmės nepakeitė nei valstybinėje sąrangoje, nei tautybių politikoje. Egzistencinė grėsmė Baltijos kraštams kaip tik išaugo postaliniais dešimtmėčiais.

Ar tad reikia skaitytis su Sovietų Sąjungos ir Lietuvos okupacijos amžinumu? Anaipol ne! Istorija rodo, kad ne komunistinis universalumas, bet tautinis individualumas laimi politinėje plotmėje, ir eventualiai tikriausiai taip ir atsitiks. Tačiau reikia skaitytis su sovietų sistemos stabilumu, iš to pasidarant išvadą, kad Lietuvos padėtis nepasikeis per dieną. Ir tolimesnė išvada, kad reikalinga reaguoti į tuos poslinkius, kurie vyksta Lietuvoje, ir kad reikalinga susikurti stiprų intelektualinį mintijimą padėčiai vertinti ir į ją reaguoti.

Kokios išvados apie Lietuvos poreikius siūlūs iš šios trumpos apžvalgos? Visų pirma, tai, kad Lietuvos ir kitų Baltijos valstybių tautinei erozijai sustabdyti reikalingas Lietuvai, Latvijai ir Estijai nepriklausomas gyvenimas. Tai mums daugeliui atrodo savaime suprantamą, bet išeivijoje reikalus diskutuojant ir prioritetus dëllojant, kartais šiek tiek užmirštama, kad tai yra pagrindinis ir ultimatyvus reikalavimas, atsakantis į Baltijos kraštų ir į Lietuvos šiandieninę krizę. Išeivijoje daugelį metų šis klausimas buvo neretai diskutuojamas „tautininkų“ (ne politinės grupės, bet kabutės) ir „valstybininkų“ kategorijomis. Todėl to atgarsio yra ir ateitininkuose, ir dar labai neseniai kai kuriose diskusijose, kurios vyko vienoje mūsų stovykloje prieš gal metus laiko. „Tautininkai“ laikėsi nuomonės, kad matant tautą taip alinamą, yra svarbu rūpintis tautos išlikimu, progresu, valstybinį nepriklausomybės reikalavimą nustumiant, padedant, teisingiau pasakius, ir rezervą, į antrą planą. Anksčiau net buvo sakoma, kad Lietuvos okupacijos nepripažinimas, kurio tebesilaiko JAV ir kai kurie kiti kraštai ir kurio, neatrodo, kad kas pakeis, mažai ką reiškia ir jo galima atsisakyti, jei tai naudinga tautos, skirtingai nuo valstybės, išli-

Ateitininkų Federacijos kongreso dalyvių tarpe: buvę Ateitininkų Federacijos vadai dr. Kazys Pemkus (prieky, kairėje) ir dr. Petras Kisielius (dešinėje); viduryje — Irena Pemkienė. Nuotrauka Vidos Kuprytės

kimui. „Valstybininkai“ tvirtino, kad tautos išlikimas ir valstybės atkūrimas turi eiti kartu. Iš tikrųjų „tautininkų“ analizė galima tik teoretškai. Politškai ir praktiškai šių sąvokų išskyrimas yra neįmanomas. Tautos išlikimo postulas reikalauja nepriklausomybės. Nepriklausomybė yra valstybingumo kategorija. Vienintelis būdas, kuriuo Baltijos valstybės, — štai reikia akcentuoti, — gali sulaukyti rusų kolonistų jūrą, yra tik per pilną ekonominio išsivystymo ir respublikos sienų kontrolę, o tai reiškia valstybinę nepriklausomybę.

Pastaruoju metu, apmetant planus išeivijos veiklai, kalbama taip pat apie kultūrinę rezistenciją pirmą prieš politinę. Šios sąvokos nėra pilnai išaiškintos, bet, atrodo, tai yra „tautininkų“ tezės versija, kurią pats gyvenimas, mano išmanymų, yra pastūmęs į tuščiaidurių teorijų skaičių. Kultūrinė nuo politinės veiklos yra įmanoma atskirti tam tikrose gyvenimo plotmėse pasaulėdūrinėje srityje, tačiau politinio tikslo neįmanoma pakeisti kultūrinio. Jis eina kartu. Politinis tikslas ar politinė rezis-

tencija turi pasilikti galutinis siekimas. Būtų vargas iš tikrųjų ir nesupratus, jeigu išeivija vadinama kultūrinės rezistencijos atsitiktiniais tikslais. Nematau išeivijos darbo įteisinimo, jei sitaip atsitiktų.

Ryšium su šiuo postulu iškilus ir iš viso išeivijos pažiūrų į Lietuvą ir įvykių Lietuvoje vertinimo klausimas. Man atrodo, kad čia taip pat turime kai kurių pasimetimo žymių, arba, teisingiau pasakius, reikalo susiderinti. Nebandyju įrodinėti komunikacijos su Lietuvos žmonėmis reikalingumą ar net būtinumą. Be reikalo daug pyktasi. Išeivijų lankymasis Lietuvoje atidaro lietuvių langus į pasaulį, pravedina atmosferą ir pralaužia politinį galvojimą. Lietuvos valdovai tvirtina, norį ryšių su išeivija, bet atsisako laisvų kultūrinių mainų ir begėdiškai atiminėja net į Lietuvą draugams vežamą vieną kitą knygą. Egzistuoja tenai didelė rašyto ar sakyto laisvo žodžio baimė. Komunistai „išviologai“, kaip, pavyzdžiui, Aničas ar Gaidys, mato tik tam tikras „dialogo galimybes“ su „liberalinio sparno išeiviais“ ir tai tik su kai kuriais iš to sparno (Tiesa, 1972 m. sausio mėn. 26 d.).

Nežiūrint tos priešiškos politikos ir propagandos, komunikacija su Lietuva yra teigiamas reiškinys, nors jai iš mūsų pusės reikalingas principingumas, tvirtumas, ir aiškus visų bendrinis nusistatymas, neleidžiantis nei Maskvai, nei Vilniaus KGB panaudoti vienos išeivijos grupės prieš kitą.

Nors bendrai sutariame Lietuvos reikalais, ir skystis labai dėl to neturėtume, išeivijoje tačiau pradėjo rodytis ne tik kad neišmintingų, sakyčiau, bet ir kenksmingų reiškinų. Skelbiamos sugestijos, kad išeivijos spauda ir jos sovietologai per daug dėmesio skiria tautiniam ir religiniam pasipriešinimui Lietuvoje (T. Remeikis, *Pasaulio lietuvis*, 1984 m. vasario mėn. nr.). Laikau šį tvirtinimą ir šį siūlymą dirb-

tinu. Visų pirma, mokslinėje literatūroje pasipriešinimo sąjūdis, vadinamasis „dissent“ yra susilaukęs daug daugiau dėmesio Amerikos ir Kanados sovietologų tarpe, negu, proporcingai šnekančiam, lietuvių sovietologų tarpe. Kaip naujas reiškinys Sovietų Sąjungoje jisai yra studijuojamas ir reikia laikyti nesupratimu nestudijuoti ar neakcentuoti jo studijų Lietuvos atveju. Antra, visuomeninėje plotmėje, kai pasipriešinimo sąjūdis Lietuvoje ir kitur Sovietų Sąjungoje neturi materialinių galimybių vystytis, apie naujo fabriko pastatymą ar naujos knygos išleidimą. Rezistentams reikalinga Vakarų technologijos pagalba ir vakariečių moralinė parama. Trečia, jei nuo komunistinės tironijos pasitraukusi tautos dalis nesiirpina ir neparems gyvosios tautos pasipriešinimo prieš Mask-

vos sistemą, kas parems ir kas rūpinsis? Siūlyti kreipti mažesnių dėsnių, manau, yra mažiausiai nesupratus, paremtas klaidinga prielaida, kad išeivijai reikia mažiau akcijos ir politikos, bet daugiau studijų. Nesu prieš Lietuvos studijas, — jas pats rašau ir kitus raginu, — bet negalima pasitenkinti tik Lietuvos padėties studijavimu. Parafrazuojant Karolį Marksą: tautos likimo poslinkius reikia ne tik studijuoti, bet svarbiausia, reikia juos paveikti.

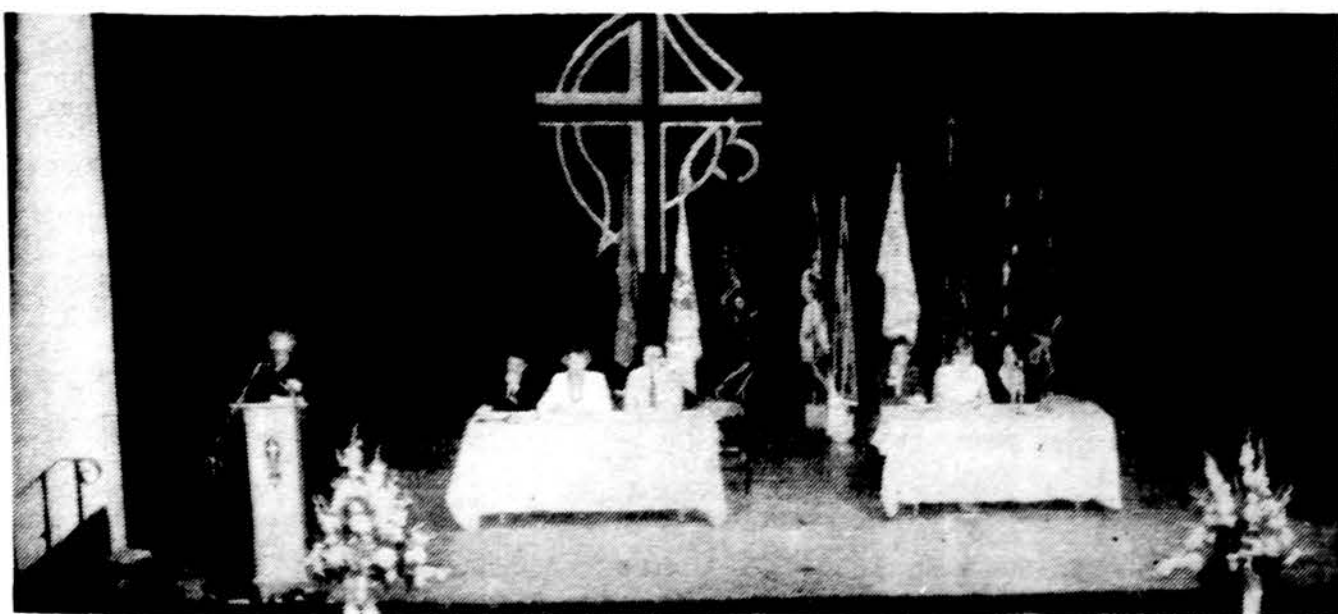
Pykstama taip pat kai kuriuose sluoksniuose, kam dėmesys skiriamas Katalikų Bažnyčios ir katalikų organizuojamam pasipriešinimui (žr. *Pasaulio lietuvi*, ten pat). Viena, mes apie jį daugiausiai žinome, antra, apie kai kurį pasipriešinimą, ten vykstantį, iš viso viešai kalbėti būtų ne tik neprasminga, bet ir kenksminga. O ir Katalikų Bažnyčia kaip tokia yra ne tik seniausia lietuvių tautos institucija, į kurią gali šlietis Maskvos prispaustas ar ja nusivylęs lietuvis, bet tai institucija, kuri esamos sąlygose ugdo dvasios ir asmens nepriklausomybę, kuri perteikia tautai tiek svarbų, bet dabar jūliai alinamą, Vakarų idejinį bagažą, ir kuri, kovodama prieš girtavimą, prieš šeimų irimą ir t.t., tiesiogiai padeda stabdyti tautos demografinės būklės smukimą. Teisingai yra rašęs Viktoras Nakas *Drugo* priede 1985 m. vasario mėn. 16 d.: „Nereikia būti krikščioniui, nereikia būti tikinčiuoju, kad pripažintum svarbą visomis išgalėmis remti vienintelę instituciją, kurios sovietinei valdžiai nepasisekė palaužti savo valią“. Tačiau, deja, pas mus būna ir kitaip. Turime pavyzdžių, kaip sovietinės tezės apie Bažnyčią ir katalikišką pasipriešinimą Lietuvoje įtaigiamos Amerikos skaitytojams. Štai „Kazimierinės Lietuvos“ ir šventojo Kazimiero kaip laisvės gynėjo minėjimas esąs ne laisvės gynėjo minėjimas, bet tik vergijos pamatus padėjusios visuomenės garbinimas (L. Mockūnas, *Akivaizdai*, 1985 m. balandžio nr.). Taip subtilia formulacija įtaigijama ir kita tezė, kad Lietuvos Katalikų Bažnyčios *Kroniką* leidžia ekstremistai: dėl to, kad

davė vietos nežinomam autoriui ginčyti kontroversinį Nepriklausomos Lietuvos teismo padarytą sprendimą (Z. Rekašius, *Akivaizdai*, 1985 m. kovo mėn. nr.). *Kronika* yra žmonių, ne šventųjų, darbas. Nors *Kronika* ir daro mažiau faktinių klaidų, nei tūlas Amerikos laikraštis, milijonus dolerių išleidžias informacijos rinkimui, *Kronikos* linija yra kieta, kaip ir pats gyvenimas, ne visiems ir saviesiems įtikinti. Neturi *Kronika* ir išminties monopolio, ir kartais vieną ar kitą ir įskaudina. Bet sovietologo Robert Conquest žodžiais, tai „tikros Lietuvos balsas“, kuris nuskambėjo per visą pasaulį; jo moralinis integralumas yra nenuginčijamas. Galima turėti įvairių nuomonių, bet lietuvių išeivijos spaudoje traktuoti Lietuvos Katalikų Bažnyčios *Kroniką* taip, kaip ją traktuoja sovietai, o situo atveju taip įvyko, reiškia ne mažiau kaip norą sunaikinti jos moralinę atsparą išeivijoje. Geresnio patarnavimo sovietams negali būti, kad ir padaryto, esu tikras, ne su ta intencija.

Ne daugiau ko vertas ir vieno knygos *Mind Against the Wall* autoriaus tvirtinimas, kad *Kronika* pasižymi intelektualiniu siaurumu, implikuojant jį esant netolerantiška ir dėl to apsiirbojanti katalikais ir nerančiais apie protestantus. Bet *Kronika* ne tik kad skelbia faktus apie protestantus brolius, bet ir rašo apie įvairias nekatalikų bendruomenes, statydama šis pavyzdžiu katalikams. To apkaltinimo autorius turbūt *Kroniką* iš viso neskaito. (V. Kavolis, *Mind Against the Wall*, red. R. Silbajorio. Chicago: Lituanistikos institutas, 1983. Psl. 42).

Įėjau į kai kurių šių detalių svarstymą dėl to, kad galvoju, jog mūsų visų tikslas yra turėti stiprią išeiviją, kadangi tik stipri išeivija gali pagelbėti Lietuvos reikalams. Išeivija bus stipri, kada lietuviškojo gyvenimo slinkties pasireiškimai, vyksta tiek patijoje Lietuvoje, tiek išeivijoje, bus vertinami norint kūrybiškai pagelbėti, bet ne atvirščiai. Apie išeiviją šiandien kalbama kaip apie dezorganizuotą. Dezintegruo-

(Nukelta į 3 psl.)

Atidaromas Ateitininkų Federacijos kongresas Chicagoje 1985 m. rugpjūčio mėn. 31 d. Scenos gilumoje matoma 75 metų jubiliejinio kongreso ženklą sukūrė Taura Underienė. Nuotrauka Vidos Kuprytės

Dalis Ateitininkų kongreso dalyvių, susirinkusių į Tėvynės vakaro pradžią Seerų kazimieriečių vienuolyno sode 1985 m. rugpjūčio mėn. 31 d. Nuotrauka Vidos Kuprytės

Filmas apie ankstyvuosius lietuvių išeivius Detroite

Dvi lietuvių kilmės merginos, Kimberly Conely ir Michele Poulik, abi gyvenančios Detroite priemiesčiuose, panūdė susukti filmą apie ankstesnės emigracijos Detroite lietuvių. Jų pirmasis užmojis, tiesa, kuklus: 16 mm filmas bus trumpas, maždaug pusvalandžio. Nors visas sutaupas dėję ir dar pasiskolinę, didesniai filmui pritrūko lėšų.

Filme matysime dvi lietuvių šeimas 1928 metais, taigi prohibicijos laikais. Veiksmo vieta, tiek gatvė, tiek ir patalpų vidus, atrodoys autentiškai, nes gamintojos pasirinko seną Detroito rajoną, su maždaug 90 metų senumo pastatais (rytinėje dalyje, netoli Eastern Market). Veikėjai kalbės abiem kalbomis — angliškai ir lietuviškai. Bus dainuojamos keturios lietu-

viškos dainos, jų tarpe „Aš pasėjau žalią rūtą“ ir „Buvo gera gaspadinė“.

Į filmą įvelta apie šimtinę veikėjų. Pagrindinėj rolė vaidins ir dainuos Asta Jurgutytė. Paprašyta įvardyti dar kelis lietuviškai kalbančius veikėjus, Kimberly įvardijo Ritą Kutkūtę, Phillip Moss, Lidiją Majauskaitę (užklupta telefoniniam interviu, ji ant greituojų kitų neprisiminė). Esą ir keletas amerikiečių teatrų aktorių, savo monologus lietuviškai išmokusių. Kalbančių veikėjų būsia 12.

Po poros mėnesių įtempto darbo, filmavimas užbaigtas 1985 m. rugpjūčio 10. Redagavimas užtruks dar vieną ar du mėnesius. Galima viltis, kad spalio gale ar lapkričio pradžioje įvyks jo pirmoji apžiūra. Kur? Kimberly mano, kad pirmiausia jis bus parody-

tas Detroito menų institute (Detroit Institute of Arts). Tai prestižinė vieta, kur prisikviesti ir rimti kritikai. Gamintojos viliasi, kad, ten gerai įvertinus, gaus lėšų skoloms apmokėti bei paramos tolimiesiems projektams. „O kada parodysite Detroite lietuviams?“, klausiau. Atsakymas: „Bet kada po premjeros. Kada tik pakviesite“.

Beje, filmas pavadintas „The Singing Birds“, o lietuviškai — „Paukščiai giesmininkai“.

Kiek entuziazmo amerikiečių spauda rodys po premjeros, dar pamatysime. Bet dėmesiu, sulauktu filmuoti bebaigiant, tenka maloniai stebėtis. Imu į rankas šimtą tūkstančio tiražo mėnesinio žurnalo *Metropolitan Detroit* rugpjūčio numerį. Ten, tarp kitų „Native Intelligence“ aktualijų, antraštė: „Lights! / Camera! / Veik!“ Kondensuotas reportaželis supažindina su filmo gamintojom ir pustuzinį kartų links-

nioja Lietuvos bei lietuvių vardą. Illiustruotas lietuviškai besimokančių aktorių nuotrauka. Ne ką mažesnio tiražo, du kartu savaitę išėjusios Detroito priemiesčių laikraštis *Observer & Eccentric* filmui skiria rugpjūčio 15 laidos „Entertainment“ skyriaus pusę pirmojo puslapio. Čia riebia antraštė didelis Tom Panzenhagen reportažas, abiejų gamintojų portretinės nuotraukos ir viena bendra, vėl linksniuojami lietuvių. Panašų Michael McConnell rašinį su dviem nuotraukom įsidedę *Grosse Pointe News* laikraštis rugpjūčio 1 d. numery. Daugiausia dėmesio „Paukščiams giesmininkams“ skiria Wayne State universiteto oficioje *The South End*, 1985 m. liepos mėn. 3 d. laidoje. Čia John Monaghan, filmavimą stebėjęs, gamintojom nepagaili komplimentų už profesionališkumą, duoda abiejų biografinių faktų, užsimena filmo turinį ir veikėjus, palie-

čia gamintojų problemas (lėšų trūkumą, etc.). Šis įdomus ir išsamus rašinys iliustruotas net penkiomis nuotraukomis. Trumpesniu aprašymu išdėję dar keli vietiniai laikraščiai, įskaitant *The Detroit Jewish News* ir net milijoninio tiražo *Detroit Free Press* dienraštį.

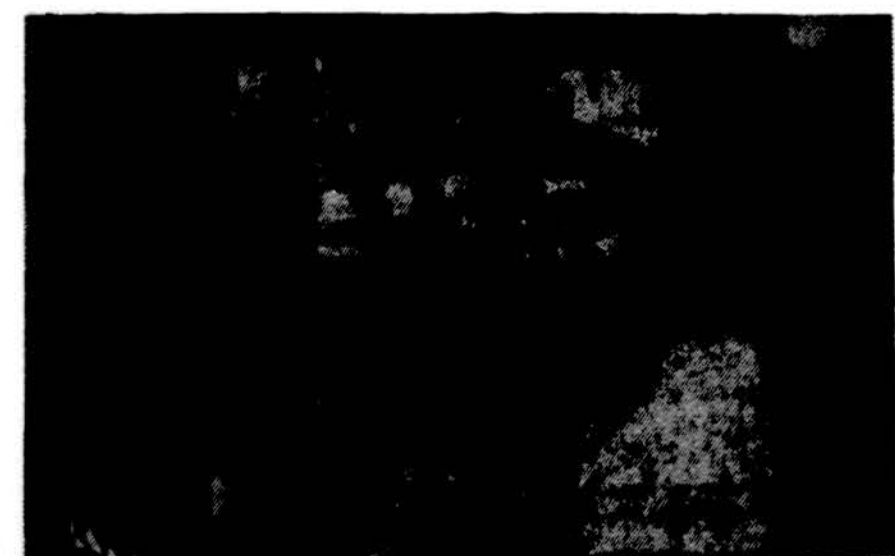
Abi filmo gamintojos —

Wayne State University absolventės. Kimberly Conely — filmų meno magistrė. Ji jau anksčiau yra sukūrusi keletą trumpų filmų, buvo viena iš filmo „Beverly Hills Cop“ kūrėjų, pagaminusi daugybę TV reklamų. Jos motina — Amerikoje gimusi lietuvi, o tėvas — airis. Lietuviškai kalba mažai, bet, atrodo, daug

supranta. Michele Poulik, dailininkė (piešėja ir skulptorė), studijas baigusi bakalaurės laipsniu (B.A. in Printing). Anksčiau dalyvavusi filmo „Stryker's War“ kūrime. Jos abu tėvai naujieji ateiviai: motina — lietuvi, panevėžietė, Mile Zalkauskaitė, tėvas — čekas dr. David Poulik. Michelės šaknys dar pilnos lietuviškų syvų. Kai senelė Marija Zalkauskienė, po Sibiro tremties Amerikon atkvieta, pamainom gyvendavo trijų vaikų šeimoje, Michele su ja irgi nemažai laiko praleidavo. Senelė angliškai niekada nebešmoko, tai Michele su ja tik lietuviškai tesikalbėdavo.

Kaip matome, dvi lietuviškos vardo Detroite jau gerokai išgarsino. Po filmo premjeros gal išgarsins daugiau. Beje, štai šių merginų filmų bendrovės vardas ir adresas: Sparkle Films, Inc., 1296 Stanley, Birmingham, MI 48009.

Alfonsas Nakas

Kimberly Conely ir Michele Poulik „Paukščių giesmininkų“ filmavimo metu.

Pastarųjų metų kraštotyros knygos Lietuvoje

JURGIS GIMBUTAS

Iš čia aptariamų aštuonių knygų, išleistų Lietuvoje 1982 — 1985 metais, reikšmingiausia yra Juozo Šliavo *Žemėlapis aplinkės*, išleista Paminklų apsaugos ir kraštotyros draugijos per Šviesos leidyklą Kaune 1985 metais. Knyga nedidelė, tik 144 psl., iliustruota 28 fotografijomis nenumuotose įklijose. Dar įdėtas per du puslapius schematinis Žemėlapis aplinkės žemėlapis su daug kaimų ir kt. vietovardžių, bet be mastelio, tad atstumai nesuvalkomi. 1979 metais mirusio autoriaus raštų atranką sudėjo knygon ir suredagavo ats. red. Vacys Milius, padedamas 6 redaktorių kolegijos. Knygos tiražas 5,000.

Šliavo knygos turinys apima archeologinį įvadą, kiek platesnę Žemėlapis ir jo apylinkių istorijos apybraižą ir maždaug po 50 puslapių skirta liaudies buičiai ir tautosakai. Pastarosios dvi dalys yra vertingas įnašas lietuvių etnografijai iš priešsąsietinių laikų. Nagrinėjami kaimų (ten vad. sodžių) tipai nuo XVI amžiaus, bent 12 skirtingų gyvenamųjų bei ūkinio pastatų — pastatelių, kryžių, koplytėlių, tvorų, šuliniai. Iš verslų aptarta žemdirbystė, gyvulininkystė, bitininkystė, medžioklė, žvejyba. Aprašyti šeimos papročiai: gimimas ir krikštybos, vestuvės (bažnytinės), laidotuvių, keturių metų laikų saulėgrąžtai. Nepamiršti ir darbų papročiai: mėnulio ciklas, saulės ciklas — ganymas, arimas, šienapjūtė, naktigonės, derliaus nuėmimas. Viskas nagrinėjama konkrečiai, daiktiskai, tik galėtų būti išsamiau. Matyt, knygos samata neleidžia išplėsti jos turinio, o medžiagos būta. Tautosakos dalyje rašoma apie vietines dainas, pasakas ir anekdotus,

sakmes ir padavimus. Duota tautosakos tekstų pavyzdžių, užrašytų Žemėlapis vidurinės mokyklos mokinių kraštotyrininkų 1968 — 1971 metais. Redaktorius Milius trumpai supažindina su autorium Juozu Šliavu. Būta jo entuziastingo ir išstvermingo kraštotyrininko ir mokytojo nuo 1958 metų. Surinko pakankamai kraštotyrinių eksponatų vietiniam muziejui pripildyti, kuris padarytas visuomeniniu nuo 1963 metų ir pavadintas Žiemgalė. Sukaupė daugiau kaip 4000 eksponatų. Daug jų aprašyta Šliavo rankraščiuose. Iš viso jis sudarė 20 tomų rankraščių, apie 4400 mašinraščio puslapių. Vieną egzempliorių atiduodavo Vilniaus universiteto bibliotekai, kitą Latvijos Mokslo akademijai, trečią savajam Žiemgalės muziejui. Dvejus metus po mirties J. Šliavas buvo išrinktas Kraštotyros draugijos garbės nariu.

Serijos „Etnografiniai tyrinėjimai Lietuvoje“, leidžiamos Mokslo akademijos istorijos instituto, 1983 metais išėjo tomelis referatų už 1981 ir 1982 metus, o 1985-aisiais — už 1983 ir 1984 metus. Abiejų knygų atsak. red. yra Vitalis Morkūnas, apimtis po 150 psl., iliustruota tik vienu kitu piešiniu. Multiplikuoto mašinraščio spauda, tiražai tik po 500 egz. Pirmojoje sudėta 49, antrojoje 40 straipsnių — tezių, skaitytų konferencijose, kurių paskirtis buvo aptarti etnografinių ekspedicijų rezultatus. Tad abi knygos yra konspektyvios, oficialaus — valdiško tono. Tačiau jų turinys vietomis įdomus, nurodąs ne tik šių laikų sovietiskus etnosociologinius tyrinėjimus, bet ir tradicines lietuviškos buities apraiškas. Mūsų apžvalgos ribota apimtis leidžia paminėti tik vieną kitą tų knygų autorių. Pirčių specialistas S. Daunys rašo apie XVI-XVII ir XIX amžių pirtis (3 straipsniai). Naujas auto-

Iš Lietuvių fotografų išeivijoje 14-tosios metinės parodos: Stasio Žilevičiaus nuotraukos, darytos 1985 m. vasarą Lietuvoje, liaudies meistro Orvido muziejuje, Žemaitijoje, netoli Skuodo. Mūsų žiūrėti ir Saulelių. Lietuvių fotografų paroda buvo atidaryta spalio mėn. 25 d. ir tęsis iki lapkričio mėn. 3 d. Ciurlonio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje.

rius S. Gutautas įžvalgiai nagrinėja kalkių degimą Lietuvos kaime, namų puošybą Dūkijoje, Nepriklausomos Lietuvos Žemės ūkio rūmų statybos skyriaus įtaką liaudies architektūros raidai XX amžiuje. Vacys Milius keturiais referatais supažindina su lietuviškais etnografijos eksponatais Rytų Vokietijos muziejuje, pateikia dvių XIX a. Lietuvos etnografų darbų apžvalgą ir aprašo malimą girmomis Tauragnų apylinkėse. Iš kitų jau žinomų etnografų abiejose knygose randame po 2 ar 3 referatus šių autorių: Ig. Jablonskis (trobesių detalės), J. Kudirka (liaudies dailė), R. Merkienė (audiniai, šėryba), M. Miliūnienė (mityba), E.J. Morkūnas (vėjo malūnai), A. Vyšniauskaitė (vestuvės). Nuo 1970 metų išleista 10 panašių tomių su etnografinių tyrinėjimų tezėmis. Anksčiau knygos būdavo įrištos ir geresnio popieriaus. Lietuvoje

priaugo gana gausi nauja etnografų karta ir jų darbų apimtis auga. Vis daugiau reikalaujama nagrinėti vad. tarybinių piliečių buitį. Ji niekad nepeikiama.

1982 — 1984 metais išleistos dar penkios *Kraštotyros* knygos: 14 — 18 tomų. Tai yra Paminklų apsaugos ir kraštotyros draugijos paskirtų redaktorių parengti straipsnių rinkiniai. Atsak. redaktorių pasirašo Konst. Surblys. Palyginus su ankstesniais *Kraštotyros* tomiais, pastarųjų knygų apimtis sumažėjo iki 116 — 144 puslapių. Visos įrištos, tiražas po 6,000. Maždaug pusė turinio skirta revoliucinei praeičiai (komunistų veiklai) ir sovietinei buičiai Lietuvoje. Politinę šių leidinių tendenciją pabrėžia tomų antrinės antraštės: Kolektyvo vaidmens stiprėjimas, Darbas ir darbinis asmenybės auklėjimas, Patriotinis ir internacionalinis auklėjimas kolektyve. Visa tai prasijojus, lieka dėmesio verti straipsniai, kurių tik kelias antraštės pateikiame. 14-tojoje knygoje: D. Kaunas — Pirmoji spaustuvinių mokykla (XIX a.); Ant. Daniliauskas — XIX a. Lietuvos mūro pastatų akmens mozaika; J. Vaičiūnas — Gegužių kaimo račius ir kalvis. 15-je knygoje: Juozo Baršausko, Klem. Čerbulėno, Balio Tarvydo, Lauryno Stukos-Gucevičiaus biografinės apybraižos; St. Mikulionis — Iš Trakų pilies tyrinėjimo; V. Milius — Aukšarankis dūkų meistras Tomas Miškinis; Ig. Jablonskis — Girmos Kretingos rajone; J. Mardosa — Žemdirbystės įrankiai Rytų Lietuvoje. 16-je knygoje: G. Gilytė — Žemdirbystės įrankiai Biržų raj. Smilgių apyl.; K. Balčiūnas — Kvėdarnos apylinkės vietovardžiai. 17-je knygoje: kraštotyrininkų V. Vaitekūno, Alg. Volungevičiaus, M. Untulio, skulptoriaus Jul. Daunio biografinės apybraižos; Ad. Gudukienė — Duonos auginimo ir gerbimo papročiai Ignalinos rajone; Pr. Semokas — Lazūnų ir gretimų apylinkių XIX a. ir XX a. pradžios žmonių vardai; keli autoriai rašo apie Lukšių kolchozą, pavadintą Lenino vardu, ir tos apylinkės praeitį, vietovardžius. 18-je knygoje: Juozo Petruolio biografija; Pr. Juozapavičius — Dail. Nikodemus Silvanavičius; Al. Susinskas — Petra Tarasenką prisimenant; V. Milius — A. Pogodino laisvė Ed. Volterui; J. Šliavas — Drabužiai ir maistas Žemėlapis aplinkėje (10 psl.). Dar neteko gauti šių — 1985 metų — *Kraštotyros* knygų ir nepastebėta, ar jos išleistos.

Lietuva ir išeivija

(Atkelta iš 2 psl.)

janti, girdi, išeivija. Aš norėčiau tvirtinti, kad ji tebėra gyva. Dažnai matydami, kaip mūsų vyresniosios kartos žmonės su mumis skiriasi, iš tikrųjų puola me į paniką. Iš tiesų, išeivija ne tiek nyksta, kiek keičiasi. Ir tikrai, ji ims menkėti, jei ateitininkai ir kitos mūsų grupės nerasime formų tam pasikeitimui apjungti, vadovauti, ir panaudoti lietuviškajam reikalui. Išeivijos kūrybinis keitimasis ir išlikimas svarbus ne tik mums čia esantiems, bet svarbiausia reikalingas Lietuvai. Kiekvienam kraštieviui yra naudinga turėti išeiviją įtakingose pasaulio valstybėse. To nereikia įrodinėti aiškių ar graikų, ar žydų pavyzdžiais. Užtenka tik paminėti, kad Čekoslovakijos nepriklausomybė 1918 metais buvo pirmą kartą ir slovakų išeivijos sukurta čia pat, Amerikoje. Išeiviją reikia stiprinti. Ji stiprinama intelektualiai, ji stiprinama ir kitokia būdu. Čikagiečiai, praplatinkite išeivijos lietuvių gyvenamą plotą už Chicago, Clevelando ir Toronto trikampio. Ateitininkų federacijai tai didelis uždavinys, ir jau girdėta iš naujojo vado, kad šitas reikalas rūpės. Ir čia išskyla ateitininkų vaidmuo šiandieninėje situacijoje.

Ateitininkai lietuvių visuomenėje yra tam tikra prasme buvę druska. Ji sūri, kartais jos per daug, aplinka jos nepriima, bet jos visada reikia. Druska, tačiau, yra konservuojantis elementas. Mums reikalingas kūrybinis elementas. Atsidarymas idėjoms, atsidarymas kritiškam nusistatymui, atsidarymas įvairyboms,

kurias atsineša jaunesnieji žmonės. Tik tokiu būdu jaunimas galų gale perims išeivijos institucijas, ir jas panaudos tautos ir tikėjimo reikalams ateityje. Ateitininkai, susikonservavę praeityje i religinį momentą, ta prasme, kad akcentuojamas religinis dalyvavimas liturgijoje ir įvairiose religinėse praktikoje, šiuo metu turėtų tą religinį momentą sujungti su visuomeniskumu. Naujasis liturginis pasireiškimas yra komunikacinis pasireiškimas. Šita komunikacija, visuomeniskumas yra tikėjimo išpažinimas. Jisai yra būtinas, kad nepalikume lauko vien tik kritikai, ar vien tik kritikai, kuri neturi pozityvios krypties; reikalinga taip pat ateitininkams atkreipti dėmesį, kad laikas jau baigti mažavertiškumo jutimą. Istoriškai mes pergyvename tam tikrą pasikeitimą, kadangi Lietuvoje, katalikų daugumoje, ateitininkai jautėsi labai saugiai; pasaulyje, kurio dauguma nebuvė katalikiška, pasijautė labai nesaugiai. Tačiau pažiūrėkime į dalyką pozityviai, taip kaip

Danguolė Sadūnaitė

ausyse, paskutinis saulės
nusikosėjimas;
tikrai bitė vis dar dėsia
savo kvapniame rojuje:
rožės žiedė

tamsus lietaus vėnas,
šaligatvų palietas
// // // //
ir aš džiaugiuosi
gyva išlikusi —
iš po vasaros,
iš po sunkių saulės ratų . .

PASKUTINIOJI

kai šiltą rugsėjo mėnesio
popietį
migla laiko slėnį apkabusi, —
tik tiek tau galiu pasakyti,
rože:
lai Dievas laimina tave,
gražuole . .

nežinau, ar namai jau stovėjo
šešelyje;
ar saulė švietė,
ar naktis žioravo
už lango, kaip anglis —

kai klusnų vandenį
Jis pakėlė į vyną
// // // //
ir kaip jie būtų susijaudinę,
(triuksmingose vestuvėse)
jeigu sužinoję,
jog vieną dieną —
vyną Jis pakels
į visai ką kitą . .

Nobelio premija „naujam romanui“

Claude Simon laimėjo 1985 m. Nobelio premiją literatūrai, savaime išskyla klausimai, kuriai srovei jis priklauso, ir sakoma, kad „naujojo romano“ grupė. Tas yra tiesa, nors antiromano šaknis prasideda gan seniai ir jo idėjos siekia net André Gide, Vladimir Nabokov, Jean-Paul Sartre, Evelyn Waugh, kol Nathalie Sarraute neparašė „Nežinomo žmogaus portretą“ 1948 m., pavadintą antiromanu, ir Alain Robbe-Grillet nesurašė šios „srovės“ teorijos esė „Naujas romanas, naujas žmogus“ ir neparašė pats nemaža tokių romanų. Jis tapo beveik šios srovės „tėvu“, bet premija jam kažkodėl nepaskirta.

Ironija, kad panašiai įvyko ir su egzistencializmo „tėvu“ Sartre — Nobelio premiją gavo jo sekėjas Albert Camus. (Iš antiromano grupės Nobelio premiją yra gavęs net toks antiteatro, absurdo teatro rašytojas Samuel Beckett.) Bet tai ne mums spręsti.

Reikia žinoti, kad naujasis romanas grovė žinomas romano formas, išlaikydamas tik, galima sakyti, romano „kontūrus“. Jo kūrėjai galvojo, kad reikia žiūrėti į gyvenimo chaosą atvirom akim, kad galėtume atstatyti tvarką. Jie rašė taip, kaip Miro tapė drobės, ir abstrakti tapyba yra panaši į jų mąstymo būdą. Yra kitų panašumų: André Malraux buvo parašęs „Anti-Memuarai“, atsirado vad. antipoema, kuri pasidarė gan verta dėmesio. Priešdėlis

Claude Simon

„anti“ atsirado net filme ir ten yra antiromano pavyzdžių („Last Year in Marienbad“).

Šis naujas būdas kurti plėtoja ir jau šiandien nėra „siaurutė srovė“. Be anksčiau minėtų jon įeina M. Butor, šių metų laureatas Claude Simon, C. Ollier, R. Pinget. Šiandien gal net priskirtinas laureatas William Golding ir Lawrence Durrell. O iš įtakų šiai srovei nurodomi Joyce, Kafka, Proust, Faulkner, Sartre, Dos Passos, Henry Green ir Ivy Compton-Burnett. Tai žinomi ir mažiau žinomi vardai, sukurę pamatus nūdienai.

Naujasis romanas rašomas, nieškanant realizmo, natūralizmo, bet dramatizuojant kūrybinį rašytojo procesą. Skaitytojas neranda jame mechaninės įvykių sekos, mums įprastų charakterių su įprastu motyvacija, įvykių

priežastimis ir pagrindiniais psichologijos reikalavimais, kurie rištų nežinomų, kartais bevardžių žmonių mintijimą. Intriga senąja prasme dingsta, jos laikomasi mažai, arba jos nėra. Charakteriai — lyg rūkose, neidentifikuojami vardais (lyg ekspresionistiniame teatre).

Tad kas belieka? Lieka vieta, ar objektai erdvėje, aprašymai „daiktai“ (jų paviršiai), fenomenais, įdomia kalba ir psichologiniais momentais. Kai kurie tokie suprasitimai ar „apvalymai“ tampa labai įdomiais, vertia skaitytoją spręsti tas jų mįsles. Bet toms mįslėms nenorima, kaip atrodo, skaitytojo apgauti, kaip siurrealizme. Jų mįslės kartais yra labai įdomios, lyg kriminaliniame romane.

Kiekvienas jų romanas yra „naujas“, individualus, originalus. Autoriai nenori būti priskirti ar priklausyti kokiam nors „srovei“, nei egzistencializmo „žmogaus apsisprendimo“ teorijai. Pastebimas jų rimtas noras ir susirūpinimas veiklą padaryti menišką. Jie yra subjektyvūs ir objektyvūs kartu (savo ribose). Jie yra kuklūs, pilni abejonių, net kaltės jausmo, pagal Nathalie Sarraute, ir išsidūš dėl savo dėmesio žmogaus sąmonei, iš kurios jie ima vidaus monologą, kaip vienintelę ir neklaidančią realybės sritį.

Paskiriant Nobelio premiją Cl. Simon, matyti, buvo aukštai įvertinti šie jų siekimai.

P. Melnikas

Iš Lietuvių fotografų išeivijoje 14-tosios metinės parodos: Stasio Žilevičiaus nuotraukos, darytos 1985 m. vasarą Lietuvoje, taipgi liaudies meistro Orvido muziejuje.

Lietuvių moterų dailininkių draugijos sukaktis (4)

Ši straipsnių serija yra skirta supažindinti skaitytojus su Lietuvių moterų dailininkių draugijos veikliomis narėmis draugijos 15 metų sukakties proga.

Dail. Magdalena Birutė Stankūnienė

Lietuvių moterų dailininkių draugijos sukaktį minint, sambūrio aktyvistės skelbia meno parodą „Žvilgsnis į save“. Ji vyks Chicagos Jaunimo centro Čiurlionio galerijoje 1986 m. nuo balandžio 18 iki 27 dienos. Viena pirmųjų tos moterų draugijos steigėjų, kaip jau rašyta šiuose puslapiuose (*Draugas*, 1985 m. gegužės mėn. 25 d.), buvo dailininkė Magdalena Birutė Stankūnienė, uoliai įsijungusi į dailininkės Vandos Balukienės sumanymą sujungti lietuves dailininkes.

Dail. M. B. Stankūnienė meną pradėjo studijuoti Anglijoje, Londone, St. Martin Academy. Persikėlusį gyventi Chicagą, mokėsi dailininko Viktoro Petravičiaus studijoje, Bogan kolegijoje ir baigė Academy of Fine Arts. Individualias parodas turėjo Balzako muziejuje, Čiurlionio galerijoje (dvi parodas), „Galerijoje“, Chicage, ir Los Angeles mieste. Dalyvavo grafikų parodoje New Yorke. Kartu su dail. Aldona Labokiene dalyvavo *Moters* žurnalo parodoje Toronte, Kana-doje. Su dail. Vanda Balukiene turėjo parodą Cleve-lande. Dažnai dalyvauja grupinėse parodose Chicageje ir kitur.

Šalia pasirodymų lietuvių visuomenėje, dailininkė dalyvavo ir amerikiečių parodose. Šios nedidelio masto parodos davė dailininkei pasitikėjimo, ją paskatino, nes ji dažnai

Dail. Jadvyga Paukštienė

Autoportretas (šaržas)

„nusinešdavo“ net kelias premijas.

Dail. M. B. Stankūnienė išpildė lietuvių dailininkų tarpe kaip labai darbštą, labai nostalgiką Lietuvos sodžiaus garbintoją. Nors Lietuvą paliko visai jauna ir didesnį amžiaus dalį praleido pasaulio didmiesčiuose, jos darbų tematika atspindi iš Suvalkijos lygumų prisiminimus išsivežtus vaizdus. Grafikos vaizdų ciklai „Dvylika mėnesių“ primena Lietuvos ūkininkų rūpesčius ir darbus. Kitas ciklas „Moterų darbai“ pabrėžia meilę Lietuvos gamtai, kaimui, žemdirbiams. Ši dailininkės „talka“ kaimo

moterims rado jos raiziniuose ir drobėse ramų spalvų ir kompozicinių džiaugsmą, spalvų išraiškos pasitenkinimą.

Dail. M. B. Stankūnienės bandymai nuklysti į gyvenamąjį laikotarpį su grafikos ciklu „Erdvė“, jos žygiai į mitologinių būtybių pasaulį drobėse ar į fantastiškus užjūrio gėlynus tebuvo laikini. Laikina buvo ir vitražinė Stankūnienės mozaika, nedavusi kūrėjai nei pasitenkinimo, nei kūrybiško nerimo. Laimingiausia dailininkė jaučiasi su savo broliais ir sesėmis pastoralinėse formose, kompozicijos ir spalvos išky-

lose į gintąsias Suvalkijos lygumas, kur jos darbai kalba apie žmones, apie jų gyvenimą, jų gerus ir ne taip lengvus laikus.

Ligšiolinė dail. Magdalenos Birutės Stankūnienės parodyta energija, užsiągažavimas nesustoti, nepailsti (nors vis tebedirbant „pilną laiką“ buitiniuose darbuose), nemažina jos gerbėjų vilties, kad ji bus Lietuvių moterų dailininkių draugijos aktyvi nare dar daug metų, kartu vis primindama mūsų visuomenę, kad kietas darbas būtinai neša vis naujus kokybinius ir kiekybinius laimėjimus.

A. P.

Dail. Jadvyga Paukštienė

Daug prisidėjusi prie kultūrinio ino lietuvišką gyvenimą yra dail. Jadvyga Dobkevičiūtė-Paukštienė. Nors gimusi Liepojoj (Latvijoje) 1913 m. birželio 13 d., bet nuo vaikystės gyvenusi Lietuvoje, subrendo į rimtą ir daug žadančią menininkę. Pati gražiai valdydama plunksną, rašo savo atsiminimuose, kaip iš vaikystės jos tėvelio meniškai išpaustyti baldai sukėlė jai pirmus įspūdžius ir išryškino polinkius. Baigusi Aušros gimnaziją, įstojo į Kauno Meno mokyklą ir ją baigė 1938 m. Dar būdama studente talkino iliustracijomis vaikų žurnalui *Žibutėlis*, o taip pat dalyvavo Kaune „Dailės salone“, kur buvo rengiamos darbų parodos.

Dail. Jadvyga Paukštienė turėjo progą pažinti ir kaimą, kur galėjo stebėti jo papročius ir gerėtis tautodaile, nors, kaip ji pati sako, ją labiausia domina žmonės jų tipai, ar tai būtų miesto, ar kaimo.

Studijų pagilinti 1939 m. dailininkė išvažiuoja į Pary-

Dail. Magdalena Birutė Stankūnienė prie savo kūrinių.

žių. Ten studijuoja Academie des Beaux Arts ir jau reikšiai kaip neeilinė menininkė, gaudama keletą pažymėjimų už išskirtines kokybes darbus. Ten išsivysto jos laisvesnis ir drąsesnis stilius, o už projektą kilimui gauna net aukso medalį.

Grįžusi Lietuvon, dalyvauja Kaune ir Vilniuje rengiamose metinėse parodose. Tretyje taip pat nuleidžia rankų. Ją matome lietuvių ir kitose sudėtinėse parodose.

Amerikoje pirmą kartą pasirodė 1955 m. drauge su dail. Bronium Murinu, o 1958 m. New Yorke jau pirmojoje lietuvių menininkų reprezentacinėje parodoje.

Dail. J. Paukštienės tematika yra įvairi: socialinės idėjos, o taip pat asmeniški išgyvenimai, žmonės, jų veidai. Technika — daugiausia aliejus. Akvarele išreiškia realinius išgyvenimus, įspūdžius, o aliejiniai jos darbai — dažniausiai kompozicijos. Mėgsta škius, miniatiūras.

Būdama menininkė iš

pašaukimo, pati gražiai apie save sako: „Mano maloniausias gyvenimo valandos buvo praleistos prie moiberto. Kurti

gi skatino ilgos studijos ir įgeidis pažinti meno begalinę paslaptį“.

Irena Gelažienė

Antras kaimas pirmame mieste Vakaruose

„Lietuviai dar vis neišmoko juoktis, nesupranta humoro“ — pasakė vienas dalyvių po čikagiškio Antro kaimo sekmadienio, spalio mėn. 6 d., popietės spektaklio Los Angeles.

To negalima būtų priminti entuziastingai publikai, išvakarėse susirinkusiai Sv. Kazimiero parapijos saleje prie stalų su užkandžiais ir nuosirdžiai pasidžiaugusiai Antro kaimo pateiktu humoru. Jų humoro supratimas ir entuziazmas negalėjo būti svaigalų paveiktas, nes stipresnių gerimų, pagirtinai, nebuvo parduvinėjama, o alaus buvo jau pusiauklė pristigta. Gal entuziazmo stoka sekmadienio publikoje buvo dėl to, kad joje, daugiausia, buvo pažengusio amžiaus asmenų, o šeštadienio vakare daugiausia pabėgęs iš Chicagos ar Detroito, jau žilstas, „jaunimas“.

Antras kaimas atsivežė idėjų ir įvairų repertuarą, kurio užteko trimis valandoms. Gal šiek tiek per ilgai. Jeigu būtų buvęs duotas, sakykim, „Dramos konkursas“ viename akte vietoj trijų, jeigu „Tarybinė kronika“ būtų buvusi per pusę nukirsta, jeigu būtų buvę atsiskaityta banalios „Judėjimo bausmės“, jeigu „Liaudies teismas“ būtų neįvykęs ir priedo dar sutrumpinta „Radio - Vidio programa“ — spektaklio kokybė nebūtų nukentėjusi.

Antras kaimas visais atžvilgiais pasirodė beveik profesionaliai. Trūko jiems, žinoma, savos aplinkos ir įprastos scenos su gerais garso įrengimais. Galėjo būti mažiau triukšmo iš garsiakalbių, o kartais ir iš aktorių. Tai būtų prisidėję prie dikcijos aiškumo, ypač pas mus, technine parama ir akustika prastoje scenoje ir saleje. Jiems, aktoriams, nebuvo pakankamai laiko apsiprasti ir su privačiai pasiskolinta garso sistema, nei pasiskųsti stoka elektrinio kontakto užsienyje ar dėl stokos padoraus staliuko su veidrodžiu tinkamai ir greitai pakeisti grimą ir t.t. Tai pažiūriu pabrėžti Antro kaimo dalyvių chameleoniską apskurumą, keičiant kostiumus ir išvaizdą, net ir tokiose sąlygose.

Geras ir gudrus buvo programos įvadas, Eugenijaus Butėno atliktas stipriai ir užgažuojančiai, užmezgęs kontaktą tarp scenos ir publikos. Gerai parinktos ir veiksmo eigoje įpintos, kai kurios jau senstelėjusios, vietos aktualijos, tarnavo tam pačiam tikslui: scenos su sale suartinimui.

Esame dėkingi Antro kaimo ansambliui už gražią prosvaitę mūsų kasdienybėje, Los Angeles skautams akademikams ir Zigno Viskantos pastangoms mums parodyti Antrą kaimą Kalifornijoje. Jie gastroliavo ir San Francisco. Vakarų pirmas miestas vėl lauks Antro kaimo iš Chicagos su nekantrumu ir mes nepyksime, Antro kaimo vėl glostomi prieš plauką...

Vytautas Plukas

Siekta aukštai ir dorai, bet dar nepasiektas

Lietuviškoji radijo valandėlė ir koncertų rengėjas „Margutis“ specializuojasi įdomiomis atlikėjų kombinacijomis. Spalio 6 d. jis Chicagos publikai pasiūlė gitaristą Liną Dambravą ir sopraną Praurimę Ragienę (su akompaniatorium Manigirdu Motekaičiu).

Mūsų koncertinė aplinkoj šiaip jau retokai girdimą gitarą pastaruoju metu dažniau papuoselėja Petras Aglinskas (čikagietis) ir Juozas Kasinskas (filadelfijietis). Lyginant su jais, denveriškas Dambrava (iš profesijos bankininkas) turi bene mitriausius pirštus, lengviausią užgavimą. Tai išryškėjo keliuose virtuozinio sukirpimo kūriniuose — pvz., I. Albenizo „Asturijoje“ —, pareikalaujančiuose iš solisto viską, ką gali. Kita vertus, mielą atlikėją dažniau nei protarpiais kamavo atminties sutrikimai. Pasigesta taip pat ir ryškesnio temperamento. Kadangi girdime jį pirmą (bet, tikėkimės, ne paskutinį) kartą, tarkime, kad solistas tą popietę buvo... „ne formoje“.

O ką gi būtų galima tarti apie Praurimę Ragienę? Kai pirmosios savo dainų grupės gale ji užtraukė Stasio Gailevičiaus raudą „Klajūnui“, valandėlei atrodė, kad klausomės vienos iš didžiųjų mūsų solisčių, vienos iš primadonų, kokių ne kartą ypač seniau pro Jaunimo centro rampą praeidavo. Žodžiu, — potenciali Ragienė turi. Visų pirmą — didelį, gražų balsą, stiprų aukštajame registre, bet tvirtą, įspūdingą ir žemajame (galėtų dainuoti ir mecosoprano). Tačiau kvėpavimo technika tokia neišvystyta, kad

perėjimai iš vieno registro į kitą ir t.t.? Išvada: reikia tolesnių ir gilesnių studijų pas gerą balso meistrą. Bet nebaikim šia tema kalbėti, nepastebėję dainininkės drąsos pasirenkant repertuarą: greta klasiškų Mozarto bei Dvořako arijų ir, deja, didžiai konvencionalių Gailevičiaus dainų, Praurimė Ragienė mums dovanojo ir dvi retenybes — Algio Bražinsko skystai prasidedantį, bet jausmingai užsibaigiantį keturių gabalų ciklą „Benamio

dainos“, ir tris labai sunkias atlikti Gustavo Mahlerio „Keliaujančio gizo dainas“, kurios praskambėjo ne taip, kaip turėjo skambėti, iš dalies ir dėl to, kad fortepijonas jokiū būdu negali atstoti mahleriško orkestro (kurio palydai tos puikios dainos samonin-gai ir parašytos).

Koncertą „Margučio“ var-du, kaip visuomet, rūpes-tingai surengė Petras Petrutis su talkininkais.

d.

Zitos Sodeikienės „Berlyno siena“

Dailininkės Zitos Sodeikienės paveikslų ciklo „The Berlin Wall“ paroda ruošiamą SXC galerijoje, Saint Xavier College, 3700 West 103rd Street, Chicago, Illinois, 60655. Paroda truks nuo 1985 m. spalio mėn. 30 d. iki lapkričio mėn. 27 d. SXC galerijos valandos: šeštadieniais 10-5, šeštadieniais 12-5. Parodos atidarymas bus trečiadienį, spalio mėn. 30 d., 3:30 val. po pietų.

Gitaristas Linas Dambrava

Solistė Praurimė Ragienė

Nuotraukos Jono Tamuliūčio